

אוטוסטרדת המידע מצמצמת את גבולות חופש הביטוי

המתח שבין חופש הביטוי לבין פגיעה ברגשות הציבור חריף מתמיד בעולם שבו המידע נגיש מהר יותר וליותר אנשים מאי-פעם. במציאות הזו, לא רק מדינות טוטאליטריות מאבדות סבלנות

אקונומיסט 06.06.2016 01:18

ביולי 2012 העלה אדם שכונה עצמו "סאם באסיל" סרטון קצר ליוטיוב. בסרטון נראה הנביא מוחמד מקיים יחסי מין עם נשים שונות, משתתף בקרבות עקובים מדם ומכריז: "כל המוסלמים הם כופרים. אדמותיהם, נשותיהם וילדיהם הם השלל שלנו".

"תמימות המוסלמים" היה השם שניתן לסרטון, אותו הגדיר מאוחר יותר הסופר הבריטי, סלמן רושדי כ"זבל". קטע וידאו זה יכול היה להישכח בתהומות הנשייה לעד, לולא הצמיד לו מישהו פסקול בערבית והעלה אותו שוב לרשת בספטמבר אותה השנה. מנחה תוכנית אירוח מצרית גינה את הסרטון הקצר, אך עד מהרה הוא הצית מהומות ברחבי העולם המוסלמי ומעבר לו: ארגון הקשור לאל קאעדה רצח את שגריר ארה"ב בבלוב; הפגנות התקיימו באפגניסטאן, באוסטרליה, בבריטניה, בצרפת ובהודו; שר הרכבות של פקיסטאן הציע פרס בן 100 אלף דולר למי שיתנקש בחייו של יוצר הסרט — ולא פוטר מתפקידו; ועד לסוף אותו חודש מתו לפחות 50 בני אדם.

בארצות הברית גינו ברק אובמה והילרי קלינטון הן את הסרטון והן את התגובה לו. ואילו הגנרל מרטין דמפסי, אז יו"ר המטות המשולבים של הכוחות המזוינים של ארצות הברית, החליט לפנות לכומר מפלורידה בשם טרי ג'ונס, ששרף בעבר את הקוראן בפומבי, וביקש ממנו שלא יקדם את הסרטון. "תחשבו על זה רגע: הקצין הבכיר ביותר בצבא החזק ביותר בעולם אי-פעם, חש צורך להתקשר לכומר נידח בפלורידה כדי להתחנן בפניו, שלא יפיץ סרטון סוג ד' בן 13 דקות ביוטיוב. הדבר מעיד על אי הסימטריה של הכוח בעולם המקושר שלנו", כותב טימותי גרטון אש ב"חופש הביטוי", ספר חדש על הנושא. הסיפור על "תמימות המוסלמים" מעיד על התפתחות חופש הביטוי בשנים האחרונות מכמה היבטים.

ראשית, הרשתות החברתיות מקלות על כל מי שרוצה לפרסם כל דבר ולהגיע, בפוטנציה, לציבור הבינלאומי. הדבר קידם את חופש הביטוי ללא שיעור והוביל לגידול עצום בכמות החומרים המתפרסמים. ואולם מלים ותמונות שחוצות גבולות במהירות כה גדולה יכולות להוביל לסכסוכים. במדינות שונות נהוגים סטנדרטים שונים לגבי מה מותר להגיד ומה אסור. לו יצר "מר באסיל" את הסרטון שלו בתחילת שנות ה-90, יש להניח שהוא לא היה מגיע לידיעתם של מוסלמים במקומות רחוקים בעולם, ואיש לא היה משלם בחייו.

שנית, חברות טכנולוגיה נאלצות לקבל החלטות מורכבות ביותר בנוגע לצנזורה. החברות העולמיות הגדולות דוגמת פייסבוק וטוויטר שואפות לניטרליות פוליטית, אבל לא מתירות לפרסם "מסרי שנאה" או תועבה באמצעותן. בארה"ב ביקש הבית הלבן מגוגל (בעלי יוטיוב) "לבחון" האם "תמימות המוסלמים" מפר את הנחיות יוטיוב נגד תכני שנאה. החברה החליטה שלא, משום שהוא תוקף דת (כלומר, מערכת של רעיונות) ולא את האנשים המאמינים בה. הבית הלבן לא אילץ את גוגל לצנזר את הסרטון; למעשה, היות שחופש הביטוי נטוע בחוקה האמריקאית, לא היתה לו הסמכות לעשות זאת. במדינות אחרות, לעומת זאת, יש לממשלות כוח גדול בהרבה בכל הקשור להגבלת חופש הביטוי. לפחות 21 מהן ביקשו מגוגל לחסום את הסרטון או לשקול לחסום אותו. בארצות שבהן יש ליוטיוב

נוכחות חוקית וגרסה מקומית, דוגמת הודו, מלזיה וסעודיה, נשמעו מפעילי האתרים לממשלה. כמה ממשלות, דוגמת ממשלת פקיסטן וממשלת בנגלדש, חסמו לחלוטין את יוטיוב.

שתוק, או שתמות

השינוי השלישי שהתחולל באחרונה הוא, שבעוד שבעבר האיום על חופש הביטוי נשקף כמעט לגמרי מצד הממשלות, כעת נשקף לו איום קשה לא פחות מצד גורמים שאינם ממסדיים. למשל, מאז 2010 נעלמו או נרצחו במדינת וראקרוס שבמקסיקו לפחות 17 עיתונאים, ככל הנראה בידי סוחרי סמים. באחד המקרים ברח אחד העיתונאים למקסיקו סיטי, אך הוא אותר שם ונרצח. ואילו בפברואר האחרון נמצאה גופתה של כתבת זרוקה לצד כביש. היא היתה עירומה, ידיה היו אזוקות וראשה בשקית ניילון. בחזרה לתמונה הגלובלית. שם, נכונות מוסלמים סביב גלובוס לרצוח אנשים שהעליבו לדעתם את הנביא, הכניסה להקפאה את הדיון באחת הדתות החשובות בעולם — גם במקומות כמו אירופה, בהם המוסלמים מהווים מיעוט. איסלאמיסטים קיצונים מנסים לאכוף אופן התבטאות גלובלי, לפיו דיון גלוי באמונותיהם הוא מעשה הגורר עונש מוות.

הדבר החל ב-1989. המנהיג האיראני אז, האייתוללה חומייני, פירסם פתווה הגוזרת מוות על סלמן רושדי בגלל עלבון לאיסלאם הנובע, לדעתו, מספרו "פסוקי השטן". האייתוללה קרא למוסלמים מאמינים בכל העולם לבצע את "גזר הדין". ניתן לומר בוודאות כמעט, שאחד מהם רצח בשנת 1991 אדם שתרגם עבור רושדי ליפנית — אף כי הרוצח לא נתפס מעולם.

מאז נעשה הרעיון, לפיו חובה על מוסלמים באשר הם להגן על דתם באמצעות התנקשות במי שמותח עליה ביקורת, לנפוץ יותר ויותר. רוב המוסלמים רודפי שלום, אבל יש צורך רק בכמה מהם כדי לאכוף את מה שגרטון אש מכנה "הווטו של המתנקש". כך, האיסלאמיסט שרצח את הקולנוען ההולנדי תאו ון גוך — שצילם סרט על ההתעללות בנשים מוסלמיות — אמר שהוא אינו יכול לחיות "בשום מדינה שבה קיים חופש ביטוי". ואילו ב-2015 הסתערו שני יורים על משרדי מערכת העיתון הצרפתי שארלי הבדו, שפירסם קריקטורות של מוחמד, ורצחו 12 בני אדם.

עתה, נושאי דברים, סופרים ועיתונאים ברחבי העולם מבוועתים מהאפשרות שיעליבו איסלאמיסטים. על כן, אף על פי שהמחזמר הסטירי "בוק אופ מורמון" הוא להיט עולמי, שום תיאטרון לא יעז להפיק מופע ובו התייחסות שכזו לקוראן.

ההפחדה האיסלאמיסטית היא הביטוי הקיצוני ביותר למגמה מדאיגה ורחבה יותר. מהמסגדים של קהיר ועל לכיתות בייל, אנשים וקבוצות שונות טוענים כי זכותם לא לספוג עלבונות. זה שונה מהדרישה להתנהג בנימוס. בזכות שלא לספוג עלבונות טמון הכוח לשלוט בהתבטאויות של אחרים. "ההיעלבות מעולם לא היתה קלה ופופולארית יותר", אומר פלמינג רוז, עורך לשעבר בעיתון הדני ג'ילנד פוסטן. רוז למוד ניסיון. בעקבות פרסום קריקטורות של מוחמד בעיתונו ב-2005, מתו לפחות 200 בני אדם.

אף כי הקנאים הטובחים באתאיסטים בבנגלדש מפחידים הרבה יותר מהסטודנטים האמריקאים המשתיקים בצעקות את הדוברים שהם אינם מסכימים עם דעותיהם — הם נמצאים בדיוק על אותה קשת: אלה וגם אלה משתמשים בהגדרה סובייקטיבית של "פוגעני" כדי למנוע דיון. את הסטודנטים שמפריעים לנאומים שמעוררים את התנגדותם, מכנה גרטון אש "וטו הצעקנים". הצעקנים עשויים גם לגייס את עוצמת המדינה כדי להשתיק דוברים שמעליבים אותם. פוליטיקאים, שקפצו בשמחה על העגלה, מנצלים באופן גובר חוקים נגד "דברי שטנה" להענשת מתנגדים.

אף על פי שהטכנולוגיה העניקה כלי ביטוי למיליונים — וכיום קל יותר לומר את אשר על לבך ממה שהיה בזמן המלחמה הקרה, בתקופה שמרבית בני האדם חיו במדינות רודניות — חופש הביטוי נמצא בניסוגה. בשנים האחרונות הוכבדו מאוד ההגבלות על מה בני אדם רשאים לומר ולכתוב.

מכון המחקר האמריקאי Freedom House, שעורך מדי שנה את מדד חופש הביטוי, קבע ש"ב-2015 הידרדר המדד לנקודה הנמוכה ביותר זה 12 שנים, כאשר גורמים פוליטיים, פליליים וכוחות טרור מבקשים להשתלט על התקשורת או להשתיק אותה במאבקם הנרחב להשיג עוד

שררה". חלקה של אוכלוסיית העולם המתגוררת במדינות שבהן יש חופש עיתונות ירד מ-38% ב-2005 ל-31% ב-2015. ואילו החלק באוכלוסיית העולם שנדרש להסדר רק בעזרת תקשורת "חופשית חלקית" עלה מ-28% ל-36%. ארגוני מעקב אחרים מדוכדכים לא פחות. גם מדדים עולמיים אחרים אינם אופטימיים במיוחד. מדד חופש העיתונות של "עיתונאים ללא גבולות" ירד ב-14% מ-2013.

הדוד שי עוקב אחריכם

בקרב המדינות הגדולות, המצב בסין הוא הגרוע ביותר. מעולם לא היה שם חופש ביטוי אמיתי. בתקופת מאו דזה דונג, שביב של לחישת התנגדות נענש באכזריות. אולם לאחר מותו ב-1976, הורשו בהדרגה האזרחים להביע ביקורת כלפי הממשלה, כל עוד לא קראו תיגר על מונופול המפלגה על השלטון. הטכנולוגיה הדיגיטלית האיצה את התהליך הזה. וכך, כשעלה שי ג'ינפינג לשלטון ב-2012, נהגו מאות מיליוני סינים לחלוק את דעותיהם בשמחה ברשתות החברתיות. אולם שי מצא שהדבר הזה מלחיץ — והפעיל אמצעי דיכוי: אלפי צנזורים הגבירו את מאמצייהם לחסום מסרים מקוונים חתרניים; מאות עורכי דין ופעילים הוטרו או נכלאו; והדיון הליברלי בקמפוסים האוניברסיטאים נדחק לפינה (הסטודנטים והמרצים נקראים להקדיש תשומת לב רבה יותר למרקסיזם-לניניזם). על פי הוועד להגנת עיתונאים הפועל בניו יורק, לפחות 49 עיתונאים שהו בכלא בסין בדצמבר 2015. על אחד מהם, עיתונאי מבוגר בשם גאו יו, הוטל באפריל 2015 עונש כבד בגין "הדלפת סודות מדינה": מסמך שחיברה המפלגה המתריע נגד רעיונות "מערביים" כמו חופש העיתונות.

סינים רבים מקדימים את הצנזורים ומשתמשים בתוכנות כדי לדלג מעל חומת האש הסינית הגדולה ולהגיע לאתרים זרים. ואף על פי כן, אין ספק שהדיכוי שמפעיל שי יחליש את ארצו. אם המידע אינו זורם בחופשיות, קשה לחדש ולקבל החלטות שקולות. בחודשים האחרונים, בשעה שהבורסה הסינית התנדנדה, לחצה המפלגה על הכלכלנים להפגין אופטימיות והזהירה פרשנים המנבאים תוהו ובוהו לסכור את פיהם או לחזור בהם מנבואותיהם. אפשר רק לנחש כיצד קובעי המדיניות אמורים להבין את מצב הכלכלה כאשר איש אינו רשאי לדון בה ביושר.

בסין כמעט כל הצנזורה נעשית על ידי המדינה, אך גם ארגונים פרטיים משחקים בה תפקיד, אף כי הם פועלים בעיקר על פי פקודת המפלגה או בניסיון שלא להרגיז אותה. כך מנוע החיפוש "באידו", התשובה הסינית לגוגל, חוסם תוצאות חיפוש שעלולות להיחשב חתרניות. גוגל מסרבת לעשות זאת, לפיכך נאסר עליה לפעול בסין. ויקיפדיה, יוטיוב, פייסבוק וטוויטר חסומות גם הן.

בעולם המוסלמי, לעומת זאת, ההתקפות נגד חופש הביטוי באות הן מצד המדינה והן מצד שחקנים חוץ ממסדיים, והן קשות במידה דומה. "הווטו של המתנקש" מופעל ברוב להיטות בבנגלדש, עיראק, ניגריה, סומליה וסוריה. לאחר פריחת הדיון החופשי בזמן האביב הערבי, במדינות ערב אחדות נעשו המשטרים דכאניים אף יותר משהיו המשטרים הישנים שהחליפו.

כך קרה במצרים, המדינה המאוכלסת ביותר בעולם הערבי. ב-2011 הביאו המחאות ההמוניות להדחתו של הרודן חוסני מובארק ובמשך תקופה היו המצרים רשאים לומר ככל העולה על דעתם. אולם ממשלת האחים המוסלמים שנבחרה ב-2012 ריסנה את השיח החילוני, וההפיכה שהפילה אותה ב-2013 החמירה את המצב עוד יותר, אומר מוחמד עבד אל-סלאם מ"האגודה לחופש המחשבה ולחופש הביטוי" במצרים.

אמצעי תקשורת שתמכו באחים המוסלמים נסגרו משהכריז שליט מצרים הנוכחי, עבד אל-פתאח א-סיסי, שתנועה זו היא ארגון טרור, וחוק חדש אוסר על עיתונאים לפרסם "חדשות או נתונים שאינם נכונים" (כלומר, כל דבר המנוגד לקו הרשמי). "אל תקשיבו לאיש חוץ ממני", הזהיר סיסי בפברואר. "אני מדבר בכל הרצינות".

נוסף על כך, עיתונאים זרים תויגו כמרגלים וסולקו מהמדינה, אך מצבם עדיין טוב מזה של המקומיים. על כך יכול להעיד הצלם מחמוד אבו-זייד, שנעצר בשעה שצילם כוחות ממשלה יורים במפגינים

איסלאמיים ב-2013, ומאז הוא בכלא. הוא הואשם ב"הסבת נזק לאחדות האומה", הוכה, עונה ונמנע ממנו טיפול רפואי.

במקרה אחר, ב-7 במאי המליץ בית המשפט במצרים על עונש מוות לשלושה עיתונאים שהואשמו בריגול. הם מכחישים את הטענות נגדם ואחד מהם אומר שהוא נענש על פרסום מסמך מבין שהודלף אליו. ואולם, המשטר לא רק דכאני, הוא גם בלתי כשיר: בחודש שעבר נשלח בטעות לתקשורת מזכר פנימי המורה כיצד יש להשתיק את העיתונות.

סיסי, הטוען שהוא פועל כאבי מצרים, מייחל ש"ילדינו" לא ייחשפו לחומרים המיועדים למבוגרים ועל כן, כותבים המעזים להיות חצופים נשלחים לבתי הסוהר. על כך מעידים גם ארגוני זכויות אדם, שלדבריהם, מספר ההעמדות לדין בגין "זלזול בדת" ו"הוללות" (טיעון המשמש לרוב להעמדת הומואים למשפט) הגיעו לשיא כל הזמנים.

הרשויות מחפשות בפייסבוק ובטוויטר אחר מידע על הפגנות עתידיות, שהוצאו אל מחוץ לחוק, וגם ראיות נגד מתנגדי המשטר. כך, הסטודנט עמרו נוהאן, שהעלה לרשת תצלום של סיסי עם אוזניים של מיקי מאוס, נשלח לשלוש שנות מאסר. אחרים נכלאים בגין ניהול אתרים בלא רישיון. משנשאל עוזר שר לשם מה נדרש רישיון הוא ענה: "אסור לנהוג בלי רישיון. אסור לנהל אתר אינטרנט בלי רישיון. זה אותו הדבר".

משפט בובות

בכל רחבי העולם, ההתפשטות של אלימות מאורגנת מעודדת את הממשלות להגביל את השיח, שלדעתן עלול לעודד טרור. אפילו בדמוקרטיות ליברליות מתחילים להעניש לא רק את מי שמעודדים אלימות בכוונת מכוון, אלא גם דוברים משולהבים ומי שאמרו דברים מזעזעים.

לדוגמה, בפברואר נעצרו במדריד שני בובנאים. ההצגה שהעלו, "המכשפה ודון קריסטובל", היתה פרובוקטיבית. במהלכה נזירה נדקרת באמצעות צלב ושופט מועלה לגרדום ונתלה. אבל מה שהרגיז את המשטרה היה בובה של שוטר שמאשימה מכשפה בתמיכה בטרור ושמה בידיה שלט ועליו כתוב "יחי אלק-אטא" (התייחסות לאל-קאעדה ולאט"א, המחותרת הבאסקית). הבובנאים המופתעים שמחכים למשפטם, עלולים להישלח לשלוש שנות מאסר בגין "האדרת טרור".

ככלל, בחלק גדול של אירופה נאכפים כיום החוקים נגד טרור ביתר להיטות מבעבר. הדבר נובע בחלקו מחשש הגובר של הממשלות מפני הטרור, אבל גם משום שהן החלו למשטר את הרשתות החברתיות, שבהן אפשר לחפש בקלות מלים שעשויות לגלות אהדה לקיצוניות. אט"א ויתר על נשקו ב-2011, ולמרות זאת מספר הספרדים שהואשמו בהאדרת הטרור עלה פי חמישה מאז. ב-2014 הוציאה צרפת אל מחוץ לחוק "לימוד סנגוריה על הטרור", והיא אוכפת את החוק ביתר שאת מאז ההתקפות בפריז אשתקד. בימים שלאחר הטבח בשארלי הבדו, פתחה התביעה 69 תיקים בגין "ההגנה על הטרור". על אדם אחד הוטלה שנת מאסר מפני שצעק ברחוב: "אני גאה להיות מוסלמי. אני לא אוהב את שארלי. הם צדקו כשעשו את זה".

מדינות רבות חוקקו חוקים נגד "דברי שטנה" או החיו חוקים כאלה שכבר היו קיימים. חוקים אלה רחבים מאוד לרוב ומעורפלים. בצרפת הורשעה השחקנית בריז'יט ברדו חמש פעמים בשל עידוד שנאה גזעית, מפני שבהיותה חובבת בעלי חיים הביעה את מחאתה על שיטת השחיטה המוסלמית "חלאל". בהודו, קובע סעיף בחוק הפלילי, שנחקק בזמן השלטון הבריטי, עונש מאסר של עד שלוש שנים על מי שמעודד דיסהרמוניה "על סמך דת, גזע, מקום הולדת, מקום מגורים, שפה, קאסטה או קהילה, או כל סיבה אחרת שהיא".

חוקים כאלה הם כלים שימושיים בידי ממשלות להציק למתנגדי השלטון. במקום לעודד הרמוניה בין הקבוצות השונות, הרשויות מעודדות אותן להגיש תלונות זו נגד זו. הדבר הזה מסוכן במיוחד כאשר פוליטיקאים צינים מעורבים בעניין. מי שמסתמכים על הקולות של קבוצה מסוימת, מגלים לרוב ששימושי מאוד לדרוש להטיל עונש על מישהו שכביכול העליב את חברי הקבוצה, במיוחד זמן קצר לפני בחירות. לדוגמה, בפסטיבל ספרות שנערך ב-2013 רמז האינטלקטואל ההודי אשיס ננדי, לקשר

בין הקאסטות הנמוכות לשחיתות. פוליטיקאים מקומיים הצהירו כי נעלבו מדבריו, והוא הובא לדין על פי "החוק למניעת זוועות" ההודי.

במדינות רבות עדיין קיימים חוקים נגד חילול קודש, 14 מהן באירופה. כך הורשעה במאסר האחרון ריטה מאסטר, פוליטיקאית ספרדית מהשמאל, בהעלבת תחושות דתיות בהפגנה שנערכה בבית תפילה קתולי — כאשר נשים חשפו את החזה שלהן, נישקו זו את זו וצעקו לכאורה "סלקו את מחרוזות התפילה מהשחלות שלי!". מאסטר נקנסה ב-4,320 אירו.

כבוד המדינה

ממשלות מוסלמיות קיצוניות כמו בפקיסטן ובסעודיה, שמענישות באכזריות את המתבטאים נגד האיסלאם, היו רוצות שהאיסור להעליב את הדת ייפך לחוק בינלאומי. הן טוענות שזו בדיוק הרחבה של המושג המערבי "דברי שטנה". נדמה כי יש במערב רשויות המסכימות עמן: המשטרה בדנמרק הגישה תלונה ראשונית נגד גבר בגין שריפת קוראן, ובכך הקימה לתחייה חוק נגד חילול קודש, שלא היה בשימוש להרשעת איש מ-1946.

אירופה מלאה חוקים עתיקים המענישים סוגים מסוימים של שיח פוליטי. העלבת "כבוד" המדינה היא בגדר פשע בתשע ממדינות האיחוד האירופי, ב-16 מהן חל אסור להעליב את סמלי המדינה כגון דגלים, וב-13 מדינות אירופיות אסור לומר דברים פוגעניים על גופים ממשלתיים. הוצאת דיבה נחשבת לפשע ב-23 מדינות באיחוד. בולגריה, צרפת, גרמניה, איטליה, הולנד ופורטוגל, מענישות בחומרה יתרה כאשר הדיבה מכוונת אל בעלי תפקידים ציבוריים. על כמה מהחוקים הללו מסתמכים רק לעתים נדירות, וב-2013 נפטרה צרפת מהחוק שקבע ענישה למי שמגדף את ראש המדינה. זה קרה חמש שנים לאחר שמפגין נעצר על שנופף בכרזה שהופנתה לנשיא ניקולא סרקוזי עליה נכתב: "לך תזדיין, אידיוט". (הכרזה ציטטה את סרקוזי, שאמר אותו דבר עצמו למפגין אחר).

בגרמניה, לעומת זאת, השחקן יאן בהמרמן ממתין לכתב אישום בגין גידוף ראש מדינה זרה, לאחר שדיקלם שיר גס על נשיא טורקיה רג'פ טייפ ארדואן ובעלי חיים עליזים. קאנצלרית גרמניה, אנגלה מרקל, שוקלת כעת לבטל את החוק הזה. בפולין ובפורטוגל, בין השאר, קיימים חוקים דומים נגד העלבת ראשי מדינות זרות. בתיאוריה, אזרחי איסלנד עלולים להיענש בשש שנות מאסר בשל מעשה זה.

"אנחנו נאבקים כל הזמן נגד סעיפים מעין אלו במדינות שבהן חופש הביטוי אינו מפותח כל כך", אומר סקוט גריפן מהמכון הבינלאומי לעיתונות. משטרים אוטוקרטיים מזדרזים להיעזר בתירוצים הלקוחים מהמערב לדיכוי חופש הדיבור אצלם. סין ורוסיה מאשימות מתנגדי משטר ב"עידוד הטרור", "סיכון הביטחון הלאומי" או "דרבון לשנאה אתנית". ביטוי של אהדה כלפי הטיבטים ברשתות החברתיות עלול להיחשב בסין לעבירה על פי הסעיפים הללו. עורך הדין הסיני פו ז'יצ'יאנג היה כלוא 19 חודשים בגינם. ממשלת רואנדה שאלה מהחוקים נגד הכחשת השואה באירופה ומכנה את מתנגדיה "מגינים של השמדת העם של 1994" ובכך משתיקה אותם. האירופים עשויים לצחוק על החוקים נגד בזיון המלוכה של תאילנד — אזרח תאילנד הועמד לדין לאחרונה על כי העיר הערה צינית על כלבו של המלך. אבל כאשר קיימים חוקים נגד גידוף של ראש המדינה ב-13 מדינות אירופיות, קשה להימנע מטענות על צביעות.

משטר נחוש בדעתו תמיד ימצא דרכים לחסום קולות שמרגיזים אותו. העיתונאית האזרית חדיג'ה איסמאילובה, שחשפה פרטים שערורייתיים על ממונה של המשפחה השלטת, קיבלה בדואר ב-2012 תצלומים שלה מקיימת יחסים עם החבר שלה, לאחר שמצלמה הותקנה בחשאי בדירתה. בהמשך קיבלה מכתב ובו איום להעלות את הסרטון לרשת אם לא תפסיק לחקור את השחיתות. היא סירבה, והסרטון אכן הועלה לרשת שכביכול נמצאת בבעלות מפלגת אופוזיציה. כאשר גם זה לא השתיק את איסמאילובה, היא הואשמה בהעלמת מסים ובכך שדחקה בעמית לשלוח יד בנפשו. שום ראיה לא תמכה באישומים, אך למרות זאת נשלחה לשבע שנות מאסר.

ואולם, לאחר שהוגש ערעור לחוק הבינלאומי והושק קמפיין לשכנוע תורמים כמו ארה"ב, שיביאו זאת

לתשומת לבם, שוחררה איסמאילובה ב-25 במאי. לעתים הבושה מסוגלת להביא אפילו ממשלות רודניות לשפר את התנהגותן.